

Wpływ nieprawidłowości w procedurach powoływania polskich sędziów na naruszenie prawa unijnego

Szanse na przełamanie kryzysu w polskim sądownictwie za pomocą zmian w ustawodawstwie, nie mówiąc już o zmianach w Konstytucji, wydają się mało realne w perspektywie najbliższych lat. Nie można też obecnie liczyć na kontrolę zgodności stanu prawnego z Konstytucją dokonaną przez prawidłowo obsadzony i funkcjonujący Trybunał Konstytucyjny. W tej sytuacji miarodajnym punktem odniesienia pozostaje działalność trybunałów europejskich. Zaowocowała ona wydaniem kilkudziesięciu orzeczeń przez TSUE i ETPC, począwszy od 2019 r. W orzeczeniach tych zostały sprecyzowane europejskie standardy niezawisłości i bezstronności sędziowskiej wynikające z art. 19 ust. 1 TUE w zw. z art. 47 KPP oraz art. 6 § 1 EKPC, a także dokonana w tym kontekście ocena polskiego prawa i praktyki.

Duże znaczenie może mieć wynik kolejnego, toczącego się obecnie przed TS postępowania zainicjowanego pytaniami prejudycjalnymi Sądu Najwyższego (sprawa C-748/23 [Gekus] C. Limited przeciwko M.S.).

Problemem przedłożonym TS do rozstrzygnięcia jest ocena w świetle prawa unijnego, czy okoliczności, w jakich odbywa się powoływanie sędziów w Polsce, mogą świadczyć o braku niezawisłości i bezstronności tych sędziów. Wiąże się z tym następne zagadnienie, a mianowicie, czym mają się charakteryzować sędziowie dokonujący kontroli niezawisłości i bezstronności innych sędziów w ramach przewidzianych przez polskie prawo procedur.

W dniu 1.08.2025 r. rzecznik generalny Nicolas Emiliou wydał opinię w omawianej sprawie zawierającą propozycję przyszłego rozstrzygnięcia TS. Wyraził w niej pogląd, że już same okoliczności powołania sędziego na urząd mogą wskazywać na to, że sędzia nie spełnia wymogów niezawisłości i bezstronności, jeżeli okoliczności te wiążą się z nieprawidłowością o takim charakterze i o takiej wadze, że wzbudza ona w przekonaniu jednostek uzasadnione wątpliwości co do niezawisłości i bezstronności danego sędziego. Ponadto, w przypadku gdy skład orzekający przeprowadza kontrolę niezawisłości lub bezstronności danego sędziego na podstawie przypuszczalnie niezgodnej z prawem procedury powołania, sędziowie rozpatrujący sprawę nie mogą być sędziami powołanymi w ramach tej samej lub równoważnej procedury. Sędziowie, którzy mogą nie zachować lub nie przejawiać niezbędnej bezstronności przy rozpatrywaniu sprawy dotyczącej niezawisłości sędziowskiej, powinni zostać wykluczeni ze składu orzekającego, który ją rozpatruje. Ustanowienie szczegółowych przepisów proceduralnych umożliwiających zapewnienie, że tego rodzaju sprawę rozpatrzy skład orzekający, który spełnia wymogi wynikające z prawa podstawowego do skutecznego środka prawnego i do rzetelnego procesu sądowego, należy do wewnętrznego porządku prawnego danego państwa członkowskiego. W tym kontekście rzecznik generalny powołał się na zasadę *nemo iudex in causa sua*.

Należy przypomnieć, że opinia rzecznika generalnego nie jest wiążąca dla Trybunału Sprawiedliwości. Przyszły wyrok będzie miał wielkie znaczenie dla oceny w świetle prawa unijnego nieprawidłowości w procedurze powoływania sędziów w Polsce na podstawie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa znowelizowanej w 2017 r.

Profesor Stanisław Biernat
Redaktor Naczelny „EPS”

The Impact of Irregularities in Procedures for the Appointment of Polish Judges on Violations of EU Legislation

The chances of overcoming the crisis in the Polish judiciary through legislative changes, not to mention amendments to the Constitution, are rather low in the coming years. A verification of the compliance of the provisions of legal regulations with the Constitution by the properly staffed and functioning Constitutional Tribunal cannot be expected either. In this situation, the activities of European courts remain a reliable point of reference. As a result, since 2019, the CJEU and the ECtHR have issued dozens of judgements. These judgements have clarified the European standards for independence and impartiality of judges under Article 19(1) TEU in conjunction with Article 47 of the CFR and Article 6(1) of the ECHR, as well as the assessment of the Polish law and practice in this context.

The outcome of the next proceedings pending before the Court of Justice, initiated by the request for a preliminary ruling from the Supreme Court (Case C-748/23, [Gekus] C. Limited v M.S.), may be of crucial importance.

The issue referred to the Court of Justice is to assess, in the light of the EU legislation, whether the circumstances of the appointment of judges in Poland may indicate a lack of independence and impartiality of these judges. This is related to another issue, namely what are the characteristics of judges testing independence and impartiality of other judges based on the procedures under Polish law.

On 1 August 2025, Advocate General Nicholas Emiliou delivered an opinion in the case in question, including a proposed future judgement of the CJEU. In this opinion, he took the view that the circumstances of a judicial appointment may indicate that a judge fails to meet the requirements of independence and impartiality if those circumstances entail an irregularity of such a kind and of such gravity that it gives rise to reasonable doubt in the minds of individuals as to the independence and impartiality of the judge concerned. Additionally, in a case where the independence or impartiality of a given judge is being examined on the basis of an allegedly unlawful procedure of appointment, the judges reviewing the case cannot have been appointed through the same or an equivalent procedure. Judges who may be, or may appear to be, lacking the necessary impartiality in reviewing a case concerning judicial independence should be excluded from the judicial panel hearing the case. It is for the domestic legal system of the Member State concerned to lay down the detailed procedural rules to ensure that such a case is heard by a judicial panel which complies with the requirements stemming from the fundamental right to an effective remedy and to a fair trial. In this context, the Advocate General referred to the principle of *nemo iudex in causa sua*.

It is necessary to recall that the Advocate General's opinion is not binding on the Court of Justice. The future judgment will be of the utmost importance for the assessment of irregularities in the procedure for the appointment of judges in Poland on the basis of the Act on the National Council of the Judiciary amended in 2017.

Professor Stanisław Biernat
‘EPS’ Editor-in-Chief